

SCRIERI: *Fata cojocariului*, Iași, 1851.

Repere bibliografice: [*Dimitrie Scarlat Miclescu*], „Constituționarul” (Iași), 1858, 13, 1869, 2164; [*Dimitrie Scarlat Miclescu*], „Curierul de Dorohoi”, 1874, 1–2; Nicolae Iorga, *Istoria literaturii românești în secolul al XIX-lea*, II, București, 1908, 66, 222; Teodor T. Burada, *Istoria teatrului în Moldova*, I, Iași, 283, 312, II, Iași, 64, 349; Victor Slăvescu, *Din vremea lui Cuza Vodă. Un raport al lui Dimitrie Scarlat Miclescu (1865)*, „Revista Fundațiilor Regale”, București, 1942, 8; *Istoria teatrului în România*, I, București, 213; Constanța Trifu, *Cronica dramatică și începuturile teatrului românesc*, București, 1970, 147–148.

PAUL MIRON

ȘERBAN AXINTE*

MIRON, Paul (13.VI.1926, Giulești, j. Suceava – 17.IV.2008, Freiburg, Germania), poet, prozator, dramaturg, eseist și editor. Este fiul Elenei (n. Danielescu) și al lui Vasile Miron, prim-grefier la Curtea de Apel din Iași. Își începe studiile la Fălticeni, oraș care îi va inspira monografia sentimentală *Fălticeni – mon amour* (1996), semnată împreună cu Grigore Ilisei. Ulterior, urmează cursurile Liceului Militar din Iași. După război, face studii filologice la universitățile din Bonn (1947–1949) și Paris (1949–1951). În 1954 devine doctor în filologie la Universitatea din Bonn, cu o teză despre structura tipologică a limbii române în comparație cu latina clasică și populară. Este fondatorul lectoratelor de limba română din Köln (1952), Bonn (1954) și Freiburg im Breisgau (1964). În 1967 înființează la Freiburg Societatea „Mihai Eminescu”, în scopul susținerii și dezvoltării relațiilor științifice și culturale dintre Est și Vest. La inițiativa sa, apare la München, începând din 1973, noua serie a anuarului filologic și literar „Dacoromania”. Elaborează mai multe lucrări științifice, printre care *Aspekte der lexikalischen Kreativität im Rumänischen* (1973) și *Der Wortschatz Dimitrie Cantemirs* (1977). Coordonează reeditarea, integral revizuită, a lucrării *Rumänisch-deutsches Wörterbuch* a lui H. Tiktin (I–III, 1986–1989), iar din anul 1988 este coordonator al unei ediții filologice monumentale din vechile *Biblia* românești – *Monumenta Linguae Dacoromanorum*, ambele realizate împreună cu o echipă de filologi ieșeni. Semnează numeroase articole ce au ca miză promovarea literaturii române în spațiul cultural european, în special în lucrările *Lexikon der Weltliteratur* și *Moderne Weltliteratur*, editate la Stuttgart. Este și autor al mai multor eseuri radiofonice și al unor piese de teatru reprezentate atât în Germania, cât și în România. De asemenea, a fost primul profesor universitar de limba și literatura română din Republica Federală Germană.

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iași, România.

Activitatea literară a lui **M.** este puternic influențată de experiența filologică, pentru că autorul reactivează în limba actuală anumite caracteristici ale limbii române vechi. Volumele sale de proză – *Fata călăului* (1994), *Ocean* (1996), *Maipuțincaperfectul. Istoriile lui Policarp Cutzara* (1998), *Poștalionul din vis – roman epistolar* (1999), *Măsura urmelor* (2000), *Târgul Șaradelor. O povestire tridimensională* (2000) și *Moștenirea astrelor* (2002) – au în comun mai multe caracteristici ce situează scrisul lui **M.** într-o descendență ce poate fi plasată în zorii literaturii române. Și asta deoarece multe dintre personaje reafirmă tradiția altora, închipuite de Ion Neculce, Ion Budai-Deleanu sau Ion Creangă. Stilistica limbajului popular, dulcea vorbă moldovenească, funcționează ca trăsătură definitorie a unei scriituri ce are drept finalitate plămuirea unei adevărate „epopei eroi-comico-satirice” (Cornel Ungureanu). Există aici acea plăcere a portretizării care fie ridiculizează defectul moral, fie amplifică, dintr-o pornire sinceră, netrucată, calitățile umane ale personajului asupra căruia se oprește. Rememorarea este un principiu ordonator al prozelor, astfel încât toți cei care traversează, chiar și accidental, aria de observație a autorului devin eroii unor potriviri memorabile de cuvinte. De fiecare dată surprinde felul în care scriitorul știe să combine rigoarea erudiției cu umorul și ironia fină. Însă dramaturgia este, poate, latura cea mai rezistentă a unei opere subordonate, în mare măsură, obsedantei teme a exilului, remarcabilă fiind flexibilitatea de care dă dovadă autorul atunci când schimbă registrele. Discursul său, de o eleganță mereu egală sieși, îmbracă pe rând haina comediei (cu multiple valențe germinative) și pe cea a unei drame necanonice, așadar lipsită de artificii tipice. *Viața și pătimirile lui Publius Ovidius Naso* este o „comedie amară”, după cum autorul însuși o numește. Poetul latin prezintă doar vagi asemănări cu personajul înfățișat de istorie sau de alte scrieri literare. Toate faptele sunt luate în răspăr prin foarte numeroasele trimiteri la realitatea zilelor noastre. Astfel, la Tomis se decide înființarea unei edituri Humanitas în scopul culturalizării cetățenilor barbari, o măcelărie poartă numele Metamorphoses, localnicii se distrează de minune la clubul de noapte Venus și își întrețin condiția fizică la clubul de oină Callatis, încât viața în exil nu e chiar lipsită de plăceri. Ovidiu își descoperă pasiunea pentru gastronomie, experimentează tot felul de rețete și intenționează să scrie o carte despre bucătăria autohtonă. Se adaptează foarte bine condiției de surghiunit, nu pare să fie doborât de niciun cutremur metafizic, ba dimpotrivă, adoptă obiceiurile, legile locului. Ceva îl deosebește totuși de ceilalți. Simte că pe umerii săi apasă cu putere misiunea civilizării popoarelor băștinașe din regiune. Îndemnat de această provocare, Ovidiu călătorește de unul singur prin împrejurimi și poartă discuții savante cu localnicii nedumeriți. Îndeletnicirea, foarte ciudată pentru cei din jur, îl transformă pe eroul lui **M.** în caricatura modelului său arhetipal. Tot despre exil, dar într-o cu totul altă manieră vorbește piesa *Idoli de lut*. Aici predomină tonul grav și situațiile dramatice extreme. Personajele au funcții simbolice și sunt angrenate în raporturi de tensiune reductibile, în cele din urmă, la disputa dintre bine și rău. Inocenței studenților despărțiți de meleagurile natale i se opune perfidia unui personaj, Uriel, o falsă față bisericească, un fals idol, un idol de lut. La intersecția dintre comic și tragic ar

putea fi plasată piesa radiofonică *Avem telefon*. E o lucrare dramatică despre imposibilitatea de a rămâne singur până la sfârșit în fața păcatului ce reduce ființa la o ecuație unde singura necunoscută pare să fie frica de pedeapsă. *Cațavencu sau O seară furtunoasă* este piesa în care se regăsesc majoritatea elementelor ce definesc înzestrarea dramaturgului. Cațavencu este un personaj reinventat; la fel ca în *Viața și pătimirile lui Publius Ovidius Naso*, și aici spectatorul/cititorul asistă la o reîntemeiere, dar situația este inversă. Dacă marele poet latin suferă un proces de vulgarizare, Cațavencu al lui **M.** devine un personaj inatacabil din punct de vedere moral. Prin raportarea la celelalte prezențe din piesă, dramaturgul impune o ordine, o ierarhie ce surprinde prin ineditul ei. Astfel, asemănările cu modelul din *O scrisoare pierdută* de I.L. Caragiale pot fi observate mai mult în spatele replicilor propriu-zise, fiind doar afirmate de personajul care face de mai multe ori trimitere la ilustrul său „genitore” și intră în scenă într-un context tipic caragealian. Vrea să devină primar și de aceea are tot interesul să se facă remarcat de „autoritățile” din ținut, adică de Caranfil, cârciumar și judecător, de Madei, care este șef de post, de bancherul Bran și, bineînțeles, de Marin, poetul urbei. Prin dialogurile pe care le poartă, Cațavencu ajunge, practic fără voia sa, în posesia unor informații ce îi incriminează pe toți acești interlocutori de săvârșirea unor fapte de o gravitate extremă: „o spargere de la bancă după care hoții se înșală între ei”, „la rând vin niște copii uciși”, „mai este un popă cartofor și escroc, un poet nebun, un nomenclaturist nevindecat”. Cațavencu are talentul de a scoate răul din om, de a le întoarce tuturor „firea pe dos”. El nu face decât să constate imoralitatea afișată a celor din jurul său, nu le cere aproape nimic partenerilor de discuții, ei singuri își mărturisesc păcatele de moarte. **M.** își gândește scrierile ca pe niște răspunsuri date literaturii înseși. Din aproape orice autorul face un studiu de caz. Personajele îi stârnesc un interes inepuizabil de a reciti lumea prin intermediul acestor ființe de hârtie. Și astfel, literatura nu poate fi altceva decât tot un personaj.

SCRIERI: *Rodul ascuns*, Évry Petit-Bourg, 1964; *Fata călăului*, Cluj-Napoca, 1994; *Idoli de lut*, postfață Al. Andriescu, Cluj-Napoca, 1994; *Fălticeni – mon amour. O scurtă istorie aproape sentimentală* (în colaborare cu Grigore Ilisei), pref. Ștefan Gorovei, ilustrații Dan Hatmanu, Iași, 1996; *Ocean*, București, 1996; *Magul*, Cluj-Napoca, 1997; *Mai pușincaperfectul. Istoriile lui Policarp Cutzara*, Iași, 1998; *Poezii*, introd.: I. Negoitescu, postfață Cornel Ungureanu, Timișoara, 1999; *Poștalionul din vis – roman epistolar*, Timișoara, 1999; *Măsura urmelor*, pref. Mircea Angheliescu, postfață: Cornel Ungureanu, Timișoara, 2000; *Târgul Șaradelor. O povestire tridimensională*, Iași, 2000; *Moștenirea astrelor*, I, Cluj-Napoca, 2002; *Drumul străinătății. Jurnal* (I), București, 2006; *Drumul străinătății. Jurnal* (II), București, 2007; *În corespondență cu Horia Stamatu*, București, 2007.

Repere bibliografice: Horia Stamatu, *Das Telephon*, „Cuvântul în exil”, 1962, 4; George Uscătescu, *Rodul ascuns*, „Destin”, 1966, 15; N.A. Gheorghiu, *Cronica poeziei*, „Ființa românească”, 1966, 4; Alexandru Andriescu, *Fata*

călăului, Idoli de lut, „Convorbiri literare”, Iași, 1994, 11–12; Al. Călinescu, *Între memorie și ficțiune*, „Ateneu”, Bacău, 1999, 1; Cornel Ungureanu, *Despre poezia lui Paul Miron*, „România literară”, București, 1999, 50; *Dicționarul scriitorilor români*, coord. Mircea Zăciu, Marian Paphagi, Aurel Sasu, III, București, 249–251; Theodor Cazaban, *Eseuri și cronici literare*, București, 2002, 123–124; Cornel Ungureanu, *Paul Miron și comedia redescoperirilor*, „România literară”, 2003, 3; Florin Manolescu, *Enciclopedia exilului literar românesc*, București, 501–504; Sorin Lavric, *Paul Miron la 80 de ani*, „România literară”, București, 2006, 23; Al. Zub, *Paul Miron: un mesager al speranței*, „Convorbiri literare”, Iași, 2008, 6; Eugen Munteanu, *Paul Miron – vocația generozității*, „Timpul”, Iași, 2008, 5.

ALEXIS NOUR

VICTOR DURNEA*

NOUR, Alexis (1878, Chișinău – 1940, București), publicist, memorialist, prozator. Este fiul doctoriței finlandeze Ulgren și al lui Vasile Nour, descendent dintr-o familie de boieri moldoveni. Un străbunic, postelnicul Anghel Nour, a fost cel dintâi primar al Chișinăului după ocuparea Basarabiei de către Imperiul Țarist, iar un unchi (Matvei C. Zozulin) a fost viceguvernator al Basarabiei, apoi președinte al zemstvei guberniale. Primii ani de învățătură N. i-a făcut în casă, sub îndrumarea părinților și a unor preceptori străini. Pentru ciclul secundar a fost înscris la Liceul nr. 2 din Chișinău, dar, neacomodându-se, mai ales după ce rămâne orfan de ambii părinți, continuă să se pregătească în particular, examenele susținându-le la liceele din Tiraspol, Kiev și Odessa. Încearcă să dea bacalaureatul la Liceul din Vladicavcaz, însă, nereușind, trebuie să se reînscrisă în clasa a VIII-a la Liceul nr. 1 din capitala Basarabiei. Neîmpăcându-se cu profesorii, se retrage, mai târziu fiind înmatriculat la liceul din Kameneț Podolsk, unde, în 1900 sau 1901, trece și bacalaureatul. Se înscrie la Facultatea de Drept din Kiev, dar nu poate susține examenele neprimind aprobarea poliției politice, deși nu se implicase în mișcări ilegale. Adolescentul călătorește mult, atât în interiorul Imperiului Țarist (în Finlanda, în Caucaz, pe litoralul Mării Negre), dar și în Occident (în sudul Franței și în Italia, în Irlanda). Intră în gazetărie, fiind în 1905 prim-redactor la „Bessarabskaia Jizni”. Pe fondul revoluției ruse se înscrie în Partidul Constituțional-Democrat („cadet”) și participă la primul congres, ținut în mai 1906 la Petrograd. Se implică, de asemenea, în mișcarea națională moldovenească, găsindu-se în grupul ce scoate, sub îndrumarea lui C. Stere, gazeta „Basarabia”, în al cărei prim număr semnează un text programatic. În decembrie 1906 – ianuarie 1907, „Adevărul” îi găzduiește câteva „scrisori din Basarabia”. Cu sprijin de la București, scoate în aprilie 1907 gazeta „Viața Basarabiei”, în două versiuni, cu litere latine și cu litere

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iași, România.